

საწარმოს ფინანსურ მდგრადობაზე მოქმედი შიდა და გარე ფაქტორები COVID-19 პანდემიის პირობებში

მარიამ ზუბიაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი,
ახალი უმაღლესი სასწავლებლის აფილირებული პროფესორი

ნინო მღვდელაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

აბსტრაქტი

სტატია ეხება სამრეწველო საწარმოთა ფინანსური მდგრადობის უზრუნველყოფის ზოგიერთ საკითხებს. როგორც ცნობილია, ქვეყანაში საბაზრო ურთიერთობების განვითარებამ განაპირობა საწარმოების ფინანსური როლის ამაღლება. საწარმოს ფინანსური რესურსების მდგომარეობა ის მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რომელიც განსაზღვრავს მისი საქმიანობის შედეგებს. საკითხის შესწავლამ დაგვარწმუნა, რომ საქართველოს სამრეწველო საწარმოებში სამეურნეო საქმიანობის შედეგები არასახარბიელოა, მრავალმა საწარმომ საქმიანობა დაასრულა უარყოფითი ფინანსური შედეგებით. გამომდინარე აქედან, ძირითადი მიზანია საწარმოების მხრიდან ფინანსების მართვისადმი სწორი მიდგომების ფორმირება.

იმისათვის, რომ საწარმო განვითარდეს საბაზრო ეკონომიკის პირობებში და არ დაუშვას მისი გაუკოტრება, საჭიროა ფინანსების მართვის ცოდნა, აუცილებელია საწარმოს საქმიანობაზე მოქმედი ყველა ფაქტორის გამოვლენა. უნდა გამოვლინდეს როგორც შიდა, ისე გარე ფაქტორები.

საწარმოს საბაზრო მდგომარეობის შეფასებისათვის აქტიურად გამოიყენება „SWOT“- ანალიზი და „PEST“-ანალიზი. მოცემული მეთოდებით ჩატარებული ანალიზის შედეგებით შესაძლებელია გამოვლინდეს ის მნიშვნელოვანი პრობლემები, რომლებიც ეხება კონკრეტული კომპანიის საფინანსო პოლიტიკას და სტრატეგიას.

საკვანძო სიტყვები: ფინანსური რესურსი; ანგარიში; ანალიზი; ფინანსური მდგრადობა.

Covid-19 პანდემიამ დაარღვია მრავალი სამრეწველო საწარმოს ჩვეულებრივი საქმიანობის რითმი. ამან იძულებული გახადა მენარმეები მონახონ ის ხერხები, რომლებითაც ოპერატიულად გასცემენ პასუხს ამ გამონვევას.

სამრეწველო საწარმოებში Covid-19 პანდემიით გამონვეული ცვლილებები სერიოზული ოპერაციული, სოციალური და ფინანსური უარყოფითი შედეგების მომტანია. ეს აიძულებს მენარმეებს გადახედონ მართვის რისკებს და ახალ პირობებში საქმიანობის მეთოდებს. ამავდროულად, აუცილებელია მათი მხრიდან მაქსიმალური ორიენტაცია მომავლის ბიზნესზე, რისთვისაც საჭიროა ახალი ტექნოლოგიური გადანყვეტილებები. ასეთი სტრატეგია არა მხოლოდ აამაღლებს ბიზნესის მდგრადობას, დაიცავს წარმოებას და უზრუნველყოფს კრიზისის დროს მომუშავეთა დაცვას, არამედ შინარჩუნებს კონკურენტულ უპირატესობას, რაც გაზრდის ბიზნესს, როდესაც ეკონომიკა დაიწყებს აღმავლობას.

ასეთ არაორდინალურ სიტუაციაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ფინანსური მდგრადო-

ბის შენარჩუნება. საწარმოს ფინანსური მდგრადობა შეიძლება იყოს აბსოლუტურად სტაბილური, ნორმალურად სტაბილური, არასტაბილური და კრიტიკული [1]. საწარმოს უნარი დროულად განხორციელოს გადახდები, დააფინანსოს თავისი საქმიანობა, ადასტურებს მის კარგ (მდგრად) ფინანსურ მდგომარეობას. იმისათვის, რომ საწარმომ შეინარჩუნოს არსებული ფინანსური მდგომარეობა პანდემიის პირობებში და არ დაუშვას მისი გაკოტრება, საჭიროა ფინანსების მართვის ცოდნა, ცოდნა იმისა, თუ როგორია კაპიტალის სტრუქტურა მისი შემადგენლობისა და წარმოქმნის წყაროების მიხედვით, რა წილი უკავია მასში საკუთარ სახსრებს და რა წილი – მოზიდულს.

ამგვარად, ფინანსური მდგრადობა გამოხატავს შემოსავლების ხარჯზე სტაბილურად გადამეტებას და რესურსების ისეთ მდგომარეობას, რომელიც უზრუნველყოფს ორგანიზაციის ფულადი სახსრებით თავისუფლად მანევრირებას და მათი ეფექტურად გამოყენების გზით ხელს უწყობს წარმოების და რეალიზაციის, გაფართოების და განახლების შეუფერხებელ პროცესს. იგი გამოხატავს საკუთარი და ნასესხი კაპიტალის შესაბამისობას, გამოხატავს საწარმოს მიმდინარე, საინვესტიციო და საფინანსო საქმიანობის შედეგად საკუთარი კაპიტალის დაგროვების ტემპებს, ორგანიზაციის მობილურ და იმობილიზებული სახსრების შესაბამისობას, მარაგებით საკმარისად უზრუნველყოფას საკუთარი სახსრებით.

ქართულ და უცხოურ ეკონომიკურ ლიტერატურაში [1,2,3,4] აღწერილია ორგანიზაციის ფინანსური მდგრადობის შეფასების მეთოდოლოგია და მისი უზრუნველყოფის ღონისძიებები, თუმცა მათგან ყველა ღონისძიება არ არის მისაღები კონკრეტული საწარმოსათვის. აღსანიშნავია, რომ ფინანსური მდგრადობის ანალიზისათვის შემოთავაზებულია ძალზე ბევრი მაჩვენებელი, რომელთაგან ზოგიერთი დუბლირებენ ერთიმეორეს, რაც შეიძლება გაურკვეველობის მიზეზიც კი გახდეს.

გავაანალიზოთ ფინანსური მდგრადობა სს „ქართული ლუდი კომპანის“ მაგალითზე. ცხრილ 1-ში მოცემულია საზოგადოების საქმიანობის ფინანსური შედეგის ძირითადი მაჩვენებლები.

ცხრილი 1. სს „ქართული ლუდი კომპანის“ ძირითადი მაჩვენებლები 2018-2019 წწ. (ათ.ლარი)

მაჩვენებლები	2018 წ.	2019წ.	აბსოლუტური ცვლილება	ზრდის (შემცირების) ტემპი %
მოგება რეალიზაციიდან	38,106	35,417	- 8,689	- 7,1
წმინდა მოგება	7,375	(3,712)	.	-
გაყიდვების რენტაბელობა	0,43	0,42	-0,01	0,98

წყარო. კომპანის ბუღალტრული ანგარიშგება

სს „ქართული ლუდი კომპანის“ საქმიანობის ძირითადი მაჩვენებლების ანალიზის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ 2019 წელს მოგება რეალიზაციიდან წინა 2018 წელთან შედარებით შემცირდა 7,1 პროცენტული პუნქტით, რაც აბსოლუტურ ციფრებში უდრის 8,689 ათ.ლარს, გაყიდვების რენტაბელობა შემცირდა 2%-ით. ვფიქრობთ ეს ადასტურებს კომპანის ფინანსური მდგრადობის შემცირებას.

საწარმოს ფინანსური მდგრადობის ანალიზი ტრადიციულად ტარდება აბსოლუტური და შეფარდებითი მაჩვენებლების შეფასების საფუძველზე. ანალიზისათვის ინფორმაციის წყაროა საზოგადოების ფინანსური ანგარიშგება.

ლიკლომატია და სამართალი

სს „ქართული ლუდი კომპანია“ აბსოლუტური მაჩვენებლების ანალიზი, ფინანსური მდგრადობის ტიპის გასარკვევად წარმოდგენილია ცხრილ 2-ში, საიდანაც ირკვევა, რომ 2019 წელს საწარმოში საკუთარი საბრუნავი სახსრები შემცირდა წინა 2018 წელთან შედარებით 19,5 პროცენტული პუნქტით, რაც აბსოლუტურ რიცხვებში გამოიხატა 4,529 ათ.ლარით. რალათქმა უნდა ეს გამოწვეულია აღნიშნულ საანალიზო პერიოდში რეალიზაციიდან მოგების შემცირებით, რაც უკავშირდება რეალიზაციიდან ამონაგების შემცირებას 2019 წელს წინა წელთან შედარებით 4,033 ათ.ლარით.

ცხრილი 2. სს „ქართული ლუდი კომპანია“ ფინანსური მდგრადობის აბსოლუტური მაჩვენებლები

მაჩვენებლები	2018 წ.	2019 წ.	აბსოლუტური ცვლილება	ცვლილების ტემპი, %
საკუთარი საბრუნავი საშუალებები	23,324	18,795	-4,529	-19,5
მარაგები	17,808	16,126	-1,682	-9,5
ფინანსური მდგრადობის ტიპი		არამდგრადი		

წყარო. კომპანიის ბუღალტრული ანგარიშგება

ფინანსური მდგრადობის შეფარდებითი მაჩვენებლები ახასიათებენ ორგანიზაციის აქტივების სტრუქტურას და მათ მდგომარეობას, მათი დაფარვის წყაროებით (პასივების) უზრუნველყოფას, ასევე მათი გამოყენების ეფექტურობას [5]. ორგანიზაციის ფინანსური მდგრადობის კოეფიციენტების ანალიზი წარმოდგენილია ცხრილ 3-ში.

სს „ქართული ლუდი კომპანია“ არა აქვს შესაძლებლობა საბრუნავი საშუალებები შეავსოს საკუთარი წყაროებით. საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ნორმას, იგი ქვედა დონის ნახევარს შეადგენს. საანგარიშო პერიოდში ნასესხი წყაროები აღემატება საკუთარი წყაროს ქვედა ზღვარს, ხოლო ზედა ზღვარს ჩამორჩება მხოლოდ 0,01 პროცენტული პუნქტით. ამგვარად, მცირდება საწარმოს ფინანსური მდგრადობა.

საკვლევი კომპანიის ფინანსური მდგრადობის ამაღლება შესაძლებელია წმინდა მოგების მიღებით და მისი ზრდით, რომლის სიდიდეზეც გავლენას ახდენს მოგება რეალიზაციიდან. წმინდა მოგების ზრდა გაზრდის საკუთარ საბრუნავ სახსრებს, და შესაბამისად ამაღლებს კომპანიის ფინანსურ მდგრადობას. რეალიზაციიდან მოგების გაზრდა კი შესაძლებელია გაყიდვებიდან ამონაგების გაზრდით და კომპანიის ხარჯების შემცირებით.

ცხრილი 3. სს „ქართული ლუდი კომპანია“ ფინანსური მდგრადობის შეფარდებითი მაჩვენებლების ანალიზი

მაჩვენებლები	2018 წ.	2019 წ.	სარეკომენდაციო მნიშვნელობები
ავტონომიის კოეფიციენტი	0,5	0,48	>0,5

ნასესხი საშუალებების ხვედრითი წილი	0,52	0,49	0,4 – 0,5
ნასესხი და საკუთარი საშუალებების შესაბამისობის კოეფიციენტი	0,81	0,86	0,8 – 1,0
ინვესტიციების დაფარვის კოეფიციენტი	0,8	0,8	0,6 – 0,8
საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი	0,34	0,3	0,6 – 0,8
საკუთარი სახსრებით უზრუნველყოფის კოეფიციენტი	0,57	0,4	>0,1
მარაგებით უზრუნველყოფის კოეფიციენტი	0,3	0,3	>0,5 – 0,8

სს „ქართული ლუდი კომპანიას“ კომპანიის ხელმძღვანელობა დაინტერესებულია პერიოდულად ჩაატაროს გადახდისუნარიანობის ანალიზი, იმ მიზნით, რათა გამოავლინოს და აღმოფხვრას სანარმოს ფინანსურ საქმიანობაში ნეგატიური შედეგები, რაც დღეს საერთო ეკონომიკურ პრობლემათა რიცხვს მიეკუთვნება. შესაბამისად, ფინანსური მდგრადობის დაბალი დონე ადასტურებს სანარმოს სახსრების უქონლობას მიმდინარე საქმიანობის განახლებისათვის და კრედიტორებთან ანგარიშსწორების უუნარობას, რასაც შესაძლოა მოჰყვეს გაკოტრება. ამავ დროს, ფინანსური მდგრადობის მაღალი დონე შეიძლება ნიშნავდეს არაეფექტურ მართვას.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ფინანსური მდგრადობის საზღვრების განსაზღვრა ძალიან მნიშვნელოვანი ეკონომიკური ამოცანაა. ფინანსური მდგრადობის დონის განსაზღვრის მიზანით აუცილებელია მასზე მოქმედი ფაქტორების გამოვლენა. ყველა ფაქტორი, რომლებიც მოქმედებენ სანარმოს საქმიანობაზე შეიძლება დაიყოს ორ ჯგუფად:

1. შიდა ფაქტორები;
2. გარე ფაქტორები.

ფაქტორთა პირველ ჯგუფს მიეკუთვნება წარმოების ტექნოლოგიურ პროცესთან უშუალოდ დაკავშირებული ფაქტორები.

განვიხილოთ შიდა ფაქტორების არსი, რომლებიც გავლენას ახდენენ სანარმოთა ფინანსურ მდგრადობაზე:

1. მატერიალურ-ტექნიკური ფაქტორები ხელს უწყობენ წარმოების ტექნოლოგიის მოდერნიზაციის და პროდუქციის გასაღების მიზნით ახალი შესაძლებლობების დროულად დანახვას;
2. შრომითი ფაქტორები განისაზღვრება ადამიანის პირადი თვისებების და ინდივიდუალური თვისებებების გათვალისწინებით პერსონალის დაკავებული თანამდებობის შესაბამისად;

რეობას განიხილავს ბაზრის პირობებში, ამა თუ იმ პროდუქტის იდეას და კონცეპციას.

ორივე მეთოდით ჩატარებული ანალიზის შედეგებით შესაძლებელია გამოვავლინოთ ის მნიშვნელოვანი პრობლემები, რომლებიც ეხება კომპანიის საფინანსო პოლიტიკას და სტრატეგიას. მოცემული მეთოდები მიმართულია კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაზე, ახალი პარტნიორების მოზიდვაზე, შრომითი რესურსების გამოყენების ამაღლებაზე და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაუმჯობესებაზე.

ამგვარად, ორგანიზაციის ფინანსური მდგრადობის ანალიზის ჩატარება საკმაოდ შრომატევადი პროცესია, რამდენადაც ფინანსური მდგრადობის ანალიზი ტარდება ფუნქციონირებად საწარმოში, და შესაბამისად იგი ექვემდებარება მუდმივ ცვლილებებს, როგორც გარე მხრიდან, ასევე შიდა სფეროს მხრიდანაც.

ლიტერატურა:

1. ჭილაძე ი. ფინანსური ანალიზი (ფინანსური ანგარიშგების ანალიზი), სახელმძღვანელო, თბ. 2018, 393 გვ;
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2014. – 528 с.
3. Бороненкова С.А., Мельник М.В. Комплексный финансовый анализ в управлении предприятием. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2016. – С. 253.
4. Ефимова О.В. Финансовый анализ. – М.: Бухгалтерский учет, 2016. – 514 с.
5. Петрова Е. Ю., Филатова Е. В. Актуальность коэффицентного метода оценки финансовой устойчивости // Вестник НГИЭИ, 2015. №1 (44). С. 65-68.